

Omgekeerd schilderen

Een schilder begint met een leeg canvas, een fotograaf met een vol bestand. Patricia van de Camp en Marc Heesterbeek verwijderen uit digitale bestanden alles wat te veel is.

Minimalisme is de kern van hun werk geworden. Door in een portret essentiële zaken als ogen weg te laten, ontstaat er aandacht voor details die anders onopgemerkt zouden blijven, zoals de kraag en naden van een overhemd.

DOOR PIETER VAN LEEUWEN

Patricia van de Camp is fotografe, afgestudeerd aan de Rietveld. Marc Heesterbeek is architect en computer visual specialist. Hij studeerde in Eindhoven en heeft een passie voor abstracte schilderkunst. Ze werken nu vijf jaar samen. Aanvankelijk was Heesterbeek vooral sparring partner voor Van de Camp. Daarna werd het samenwerken, en dat gebeurt op afstand. Met Van de Camp in Goor in het oosten van het land en Heesterbeek in Amsterdam werkt dat via internet het beste. Van de Camp doet meestal met een portret de aftrap. Maar het cruciale deel van het artistieke werk moet dan nog komen. Ze communiceren door elkaar nabewerkingsversies op te sturen waarbij steeds nieuwe stappen worden gezet. Nieuwe ingevingen worden zo geïntroduceerd en bestaande genuanceerd. Er is geen plan vooraf, de ideeën ontstaan al doende tijdens de wisselwerking. Het kan een paar dagen tot drie maanden duren om een beeld te laten volgroeien. Zoals bekend verloopt communiceren via internet niet altijd perfect probleemloos. Emoticons zijn niet voor niets gemeengoed geworden om onze boodschappen te verduidelijken. Maar hier leidt een misverstand soms juist tot een verrassend nieuw inzicht dat ze allebei niet hadden kunnen bedenken. En verrassingen is waar het in de portretten allemaal om draait.

WEGWERKEN

Het werk van Van de Camp en Heesterbeek is strak en minimalistisch. Er wordt tijdens

de nabewerking heel veel weggehaald. Dat begint met kleur en tonen, en gaat vervolgens tot op het niveau dat je bijna vergeet dat je naar een foto kijkt. Ook de ruimtelijkheid wordt ingeleverd. De beelden ogen plat. Dat leegbezemen gebeurt niet alleen in vorm maar ook in betekenis. Zo worden de portretten gedepersonaliseerd. Het doet er in dit werk niet toe wie er op de foto's staat. Vooral de ogen moeten het daarbij geloven. Aanvankelijk kregen mensen maskers op of hun haar viel voor het gezicht. Nu worden de ogen buiten het kader gehouden, of ze worden afgewend of vallen weg in het donker. Door de depersonalisatie heb je als beschouwer nauwelijks in de gaten dat er slechts met drie modellen gewerkt wordt.

Verder speelt lichaamstaal een minimale rol en is de omgeving geneutraliseerd. Hierdoor begint de kijker bij het interpreteren als het ware met een virtueel leeg canvas dat hij met eigen associaties kan vullen. Maar het minimalisme kent een grens. Lippen, een oor en bijvoorbeeld plooiën, naden en vouwen in kleding zorgen ervoor dat de spanning van de tijdens het fotograferen geregistreerde werkelijkheid door zorgvuldig gekozen elementen nog net wordt vastgehouden. In kleine afbeeldingen op hun website of op deze pagina's zie je het waarschijnlijk niet, maar op de grote prints spelen huidstructuur en stofuitdrukking een rol. Een stap verder en het wordt van fotografie grafiek. In de woorden van Heesterbeek: "We

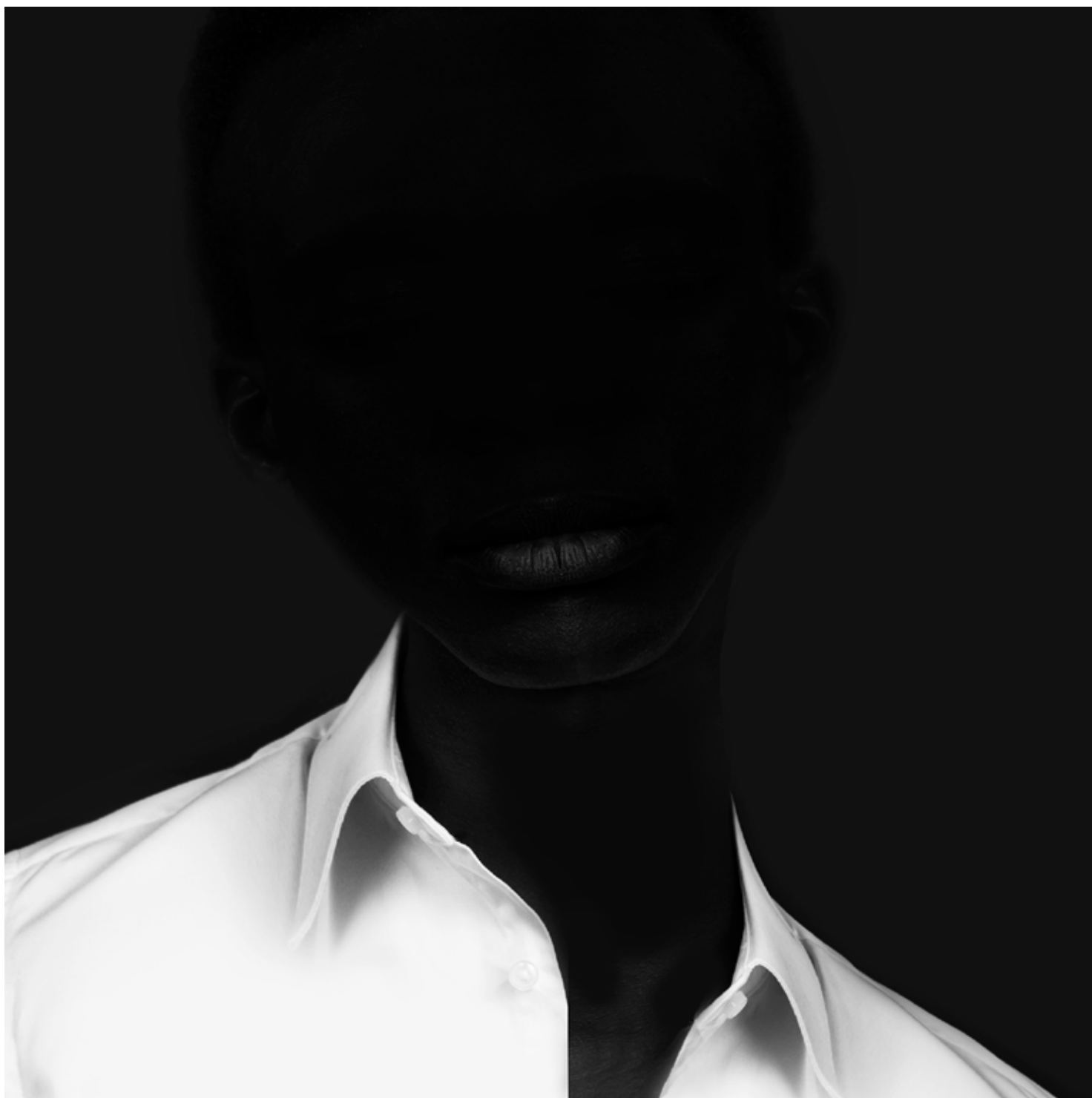
zoeken de grens tussen verstilde esthetiek en nog net niet losgebarsten dynamiek."

SPANNING

Die spanning van die nog net niet losgebarsten dynamiek vinden ze niet alleen in het minimaliseren. Die zit ook in ongewone uitsneden, composities uit het lood, spelen met symmetrie en door bijvoorbeeld twee halve portretten tot een nieuwe samen te voegen. Het artistieke koppel maakt geen portretten volgens het standaard sjabloon. Hierdoor moeten de hersens bij ieder beeld even puzzelen om het te kunnen lezen. Ook voor de hieropvolgende kijkfase zijn de beelden bewust zo gemaakt dat je ogen erover gaan dwalen. De digitale beeldcorrespondentie tussen Van de Camp en Heesterbeek draait vooral om de zoektocht naar steeds weer nieuwe wegen om die spanning, verwarring en dit verlengde kijken te stimuleren.

VERDWIJNENDE MAN

De hier geplaatste foto markeert een keerpunt in het werk van Van de Camp en Heesterbeek. Na dit beeld werd abstractie speerpunt. Tot dit beeld had hun werk de minimalistische stijl die in de jaren '70 door modefotografen als Irving Penn en Richard Avedon groot is gemaakt. Zo minimalistisch als nu was het nog niet, bijvoorbeeld door alle attributen die te zien waren. Van veren tot glazen bollen en opvallende kleding. Dat gaf het werk ondanks de minimalistische stijl drukte en overdaad met een barok en

2050-204 (de verdwijnende man)

surrealistisch tintje. De foto's werden als verhalend gezien omdat achter de attributen symboliek werd gezocht. Niet door de makers maar door de beschouwers. Het minimaliseren diende vooral een strakke stilering. In dit portret valt het gezicht vrijwel tegen de achtergrond weg. De lippen van het model zijn nog te zien, en in de contouren zijn nog net de oren te herkennen. Dat lukt eigenlijk alleen als de omstandigheden waarin je de matte print bekijkt helder zijn. Het is zo subtiel dat het zelfs met

de goede printkwaliteit van *Pf* mogelijk verloren raakt.

De ogen zijn niet zichtbaar, en dat verwart het kijkproces. De ogen in een portret werken als een magneet op de ogen van vrijwel iedere kijker. Ze zijn het eerste waar de meeste mensen zich op richten en eisen veel aandacht op. De normale kijkhiërarchie ligt door het ontbreken hiervan in dit beeld overhoop. Dat maakt de weg vrij voor aandacht voor allerlei details die anders triviaal zouden blijven. Bijvoorbeeld de

kraag en naden van het overhemd. Door het in de war brengen van het perceptieproces ontstaat de spanning waar de twee makers naar zoeken.

Na dit beeld werd de koers verlegd richting extreem minimalistisch. Het gaat verder dan stijl, het minimalisme werd onderwerp. Vorm wordt in dit geval inhoud. De kracht werd niet meer gezocht in het toevoegen van attributen, maar het weglaten van wat essentieel lijkt maar niet altijd blijkt te zijn. □